

Ge inte upp om almen!

För många som bor i södra Sverige är almen ett minne blott. Träden som en gång skuggade gator, parker och torg har till stor del försvunnit från stadsbilden. Men trots att almsjukan sprider sig norrut är det inte läge att ge upp. Tvärtom finns goda skäl att fortsätta kämpa för almen.

Gustav Nässlander
vd Trädkontoret

Som inflyttad till Skåne sedan 18 år tillbaka har jag aldrig fått uppleva almen på riktigt, i alla fall inte med de växtglasögon jag bär i dag. När jag växte upp i Nyköping fanns almarna överallt. Jag minns de stora kronorna, de sträva bladen och alla frön som virvlade runt på gatorna på försommaren. Men då var träden mest en självklar del av bakgrunden. Mitt växtintresse väcktes nämligen först många år senare. Det var inte förrän jag började studera på Alnarp och på allvar började jobba på min växtkännedom som det blev tydligt att något saknades. Almen dök ständigt upp i litteraturen, men ute i verkligheten var de mycket få. Särskilt i Skåne, där almsjukan passerat redan under 1980- och 1990-talen.

Almen – ett av våra bästa stadsträd

Det finns en anledning till att almen blev så populär i svenska städer. Den

växer snabbt, utvecklar stora kronor och är tålig mot både torka och hårdgjorda miljöer. Detta gjorde almen till ett självklart val när många av våra städer byggdes ut under 1900-talet. I vissa kommuner kom almen att utgöra en mycket stor del av trädbeståndet. Inte sällan stod den för omkring 30 procent av alla träd i stadsmiljön. I dag vet vi att så höga andelar av en enskild art innebär stora risker. Men det ändrar inte det faktum att almen var, och fortfarande är, ett mycket funktionellt stadsträd. Många av de värden som vi i dag efterfrågar från stadens träd levereras i hög grad av just almen.

Arbeta för att stoppa spridningen av almsjukan

I Skåne är almen som sagt i stort sett utrotad. Samtidigt finns det städer där situationen ännu inte är lika allvarlig. Stockholm, Göteborg och Gävle har till exempel fortfarande många stora och

värdefulla almar kvar, även om sjukdomen finns även där och fortsätter att spridas. På många sätt befinner sig dessa städer i samma situation som Malmö gjorde för några decennier sedan. Det innebär att det finns möjlighet att dra lärdomar av erfarenheterna från södra Sverige.

Först och främst behöver vi fortsätta arbeta för att begränsa spridningen av almsjukan. Malmö bedrev under 1980- och 1990-talen ett omfattande arbete där sjuka träd identifierades och fälldes innan sjukdomen hann sprida sig vidare till närliggande almar. Kommunen hjälpte även privata markägare att hantera smittade träd för att minska spridningen mellan privat och offentlig mark. På så sätt sköt man på det oundvikliga – att almen försvann från staden – med flera decennier. Att stoppa sjukdomen helt är med största sannolikhet orealistiskt. Men varje år som en stor och värdefull alm står kvar

Foto: Gustav Nässlander

Foto: AHA - CC BY-SA 4.0 creativecommons.org

Alm i Göteborg, drabbad av almsjuka.

Ulmus 'New Horizon' är en av de resistenta almhybrider som finns på marknaden i dag. Den har många av de egenskaper som gjorde almen så uppskattad från början, det vill säga den är tålig, snabbväxande och utvecklar en stor funktionell trädkrona.

fortsätter den att leverera skugga, naturupplevelser och biologiska värden.

Skydda de viktigaste träden genom vaccinering

För särskilt värdefulla almar finns ytterligare ett verktyg: vaccinering. Metoden har aldrig riktigt fått fäste i Sverige, men korrekt utförd kan den ge ett fungerande skydd. Den lämpar sig framför allt för kulturhistoriskt värdefulla träd eller andra särskilt viktiga individer där ett bortfall skulle innebära stora förluster. Vaccineringen behöver utföras innan trädet har blivit smittat och effekten är inte permanent utan måste utföras årligen på de almar man vill skydda.

Använd resistenta almhybrider

Samtidigt behöver vi blicka framåt. I dag finns flera resistenta almhybrider på marknaden, exempelvis 'Rebona' och 'New Horizon'. De ser inte ut exakt som de almar som tidigare dominerade våra

städer, men har många av de egenskaper som gjorde almen så uppskattad från början. De är tåliga, snabbväxande och utvecklar stora funktionella trädkronor. Själv tycker jag att dessa sorter planteras alldeles för sällan. Det betyder inte att vi ska upprepa misstagen från förr och återgå till monokulturer. Tvärtom behöver de integreras i en diversifierad trädpopulation tillsammans med många andra arter.

Parallellt pågår dessutom ett arbete för att hitta resistenta individer av vår inhemska alm *Ulmus glabra*. Förhoppningsvis kommer framtida generationer att få tillgång till ännu bättre material än vad vi har i dag.

Almen har en roll i framtidens städer

Almen kommer förmodligen inte att återfå den roll den hade under 1900-talet. Åtminstone inte under de närmaste generationerna. Men vi bör inte låta almen helt försvinna ur våra

städer bara för att sjukdomen finns där. Nästa gång du passerar en gammal alm, fundera på vilket värde den tillför platsen. Och nästa gång du står inför ett växtval, fråga dig om en resistent almhybrid kanske skulle kunna vara en del av lösningen. Om vi skyddar de mest värdefulla träden, fortsätter att bromsa smittspridningen och planterar nya resistenta sorter finns det hopp att almen även i framtiden kommer att vara en del av våra städer. ●

LÄSTIPS

När almen tystnar av
Mårten Lind (Natur & kultur, 2023)

Samla hela ert behov av växter och tillbehör hos oss

- Effektivisera arbetsflödet i nästa gröna projekt

Vi levererar snabbt och säkert alla typer av plantskoleväxter. För att säkerställa en framgångsrik etablering erbjuder vi dessutom ett brett sortiment av tillbehör.

Sedan starten 1969 har vi byggt långsiktiga relationer med våra kunder i hela Sverige. Tveka inte att ta kontakt med oss för att diskutera hur vi kan bidra till ert nästa projekt.

Plantskolevägen 6, 247 47 Flyinge | Tel: 046-642 10
info@flyingeplantshop.se | flyingeplantshop.se

Flyinge Plantshop